

ПРОМІЖНИЙ ЗВІТ
11 – 3 липня 2019

8 липня 2019

I. РЕЗЮМЕ

- Президент Володимир Зеленський 20 травня, в день інавгурації, заявив про свій намір розпустити Парламент та призначити позачергові парламентські вибори. Вибори відбудуться 21 липня, згідно з постановою Конституційного Суду, що розглядав конституційне подання 62 народних депутатів. Вибори будуть проведені за змішаною системою, 225 народних депутатів обиратимуться за закритими списками партій в загальнодержавному багатомандатному окрузі із 5% прохідним бар'єром, а інші 199 – за мажоритарною системою в одномандатних виборчих округах.
- Виборче законодавство не зазнало значних змін з моменту проведення останніх парламентських виборів, за винятком реформування правил фінансування кампаній. Кілька законопроектів знаходяться в парламенті. Декілька рекомендацій БДППЛ ще не було направлено, включаючи рекомендацію щодо прийняття уніфікованого виборчого кодексу.
- Центральна виборча комісія (ЦВК) активно готується до виборів; її позбавили тягара матеріально-технічного забезпечення, що дозволило комісії вкласти в тісні часові обмеження, попри вузькі часові рамки. З 31 травня, кінцевої дати призначення, приблизно одну третю складу членів ОВК було замінено.
- Виборців зареєстровано 35.6 мільйона. Виборець може перевірити свій обліковий запис через Інтернет та подати заяву на внесення змін у відділі ведення Реєстру за актуальним місцем проживання. На цих виборах ЦВК спростила процедури внесення змін задля заохочення участі виборців в процесі тимчасової зміни місця голосування. Занепокоєння великою кількістю виборців без виборчої адреси та труднощів з отриманням такої було озвучено контактними особами МСВ БДППЛ.
- Список кандидатів від 22 політичних партій було зареєстровано для пропорційної частини виборів, водночас, понад 3000 кандидатів будуть брати участь у виборах 199 представників в одномандатних виборчих округах. Центральна виборча комісія (ЦВК) відмовила у реєстрації більше ніж 400 кандидатам, в основному через невеликі неточності в документах. Списки від тринадцяти з 22 партій відповідають вимогам 30% гендерної квоти, тобто включають жінок.
- Хоча кампанії розпочались досить повільно, у більшості районів що відвідала МСВ БДППЛ, зараз кампанія досить активна, найактивніша на Заході країни. Заклики, в основному, сконцентровані на складній економічній ситуації, вирішенні конфлікту на Сході, та боротьбі з корупцією. Розповсюдження фінансового та матеріального заохочення виборцям було зафіксовано МСВ БДППЛ.
- Це будуть другі вибори в яких застосовуються розширені вимоги до фінансування кампаній. Поправки до законів у 2015 частково враховують попередні рекомендації БДППЛ та Групи держав проти корупції Ради Європи. Всі внески та витрати мають проходити через окремі рахунки, а політичні партії і кандидати мають подати проміжний та фінальний фінансовий звіти кампанії.

- Медійний простір різноманітний, але характерним для нього є залежність ЗМІ від політичних інтересів. Безпека журналістів викликає найбільшу стурбованість. Виборче законодавство передбачає, що державні та приватні ЗМІ пропонують збалансовану та неупереджену інформацію щодо кандидатів. Згідно закону, ЦВК розподілила безкоштовний ефірний час у державних медіа між усіма кандидатами, починаючи з 2 липня.
- Конституція гарантує рівність всіх громадян і гарантує використання мов національних меншин, при збереженні української мови у статусі державної. Закон не містить жодної чіткої заборони на діяльність політичних партій на основі мовної чи етнічної приналежності. Деякі представники національних меншин підкреслили необхідність перегляду меж окремих одномандатних виборчих округів для задоволення інтересів спільнот національних меншин.
- До судів надійшла досить велика кількість скарг та звернень що пов'язані з парламентськими виборами, в основному, вони стосуються реєстрації кандидатів та членства у виборчих комісіях. ЦВК на даний момент отримала 4367 скарг та заяв. Поліція зареєструвала 929 можливих порушень, в основному щодо незаконної агітації та підкупу виборців, та відкрила 44 кримінальних провадження.
- Місія спостереження за виборами БДПЛ розпочала свою роботу 11 червня, до складу МСВ входять 19 експертів, які працюють в Києві, та 96 довгострокових спостерігачів, що працюють по всій країні.

II. ВСТУП

На запрошення Міністерства закордонних справ України, Бюро демократичних інститутів і прав людини (БДПЛ) відкрило Місію зі спостереження за виборами (МСВ).¹ Місію очолив Посол Альберт Йонсон, до складу МСВ входять 19 експертів, які працюють в Києві, та 96 довгострокових спостерігачів, які 18 - 19 червня виїхали у 31 місце по всій країні. Експерти Місії представляють 32 країни-учасниці ОБСЄ. Крім того, країни-учасниці ОБСЄ отримали запрошення від БДПЛ надіслати 750 короткострокових спостерігачів для спостереження за процесом голосування, підрахунком голосів та підбиттям підсумків голосування.

III. ПЕРЕДУМОВИ ТА ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ

20 травня, в день своєї інавгурації, Президент Зеленський заявив про свій намір розпустити Парламент та призначити дострокові вибори. Указ Президента, виданий 21 травня, призначив вибори на 21 липня, приблизно за 4 місяці до закінчення терміну повноважень нинішнього Парламенту.

Президент використав своє право розпустити Парламент через те, що правляча коаліція не мала підтримки більшості в Парламенті. До Конституційного Суду було направлено подання 62 народних депутатів щодо Указу Президента.² 20 червня Конституційний Суд прийняв рішення на користь проведення позачергових виборів.³ В той самий час, Президент звільнив 18 з 24 голів

¹ Див. попередні [звіти БДПЛ щодо виборів в Україні](#).

² Позивачі зазначили, що правляча коаліція втратила більшість в парламенті 17 травня 2019, коли Народний Фронт (НФ) вийшов із коаліції; обумовлений законом термін формування нової коаліції добігав кінця 27 травня, а Президент розпустив Парламент до закінчення цього терміну.

³ У рішенні Конституційного Суду від 20 червня 2019 року зазначено, що питання правлячої коаліції не регулюються Регламентом Верховної Ради України і народ України має право вирішити конституційний конфлікт шляхом позачергових виборів.

обласних державних адміністрацій та низку інших держслужбовців, включаючи представників спецслужб.

З моменту інавгурації Президента Зеленського була відчутною напруга у відносинах між Парламентом та Адміністрацією Президента. 22 травня Президент подав проєкт поправок до закону про вибори та про Державні закупівлі, які Парламент відмовився обговорювати на позачерговому засіданні Верховної Ради 22 травня.⁴ Також, 29 травня він закликав до термінового прийняття законопроекту щодо скасування недоторканості народних депутатів та подав законопроект щодо імпічменту Президента.⁵ Жоден з них не було внесено до порядку денного засідань Парламенту. Попри це, 6 червня Парламент прийняв інший закон про імпічмент Президента.⁶

Майбутні парламентські вибори загалом сприймаються як продовження березневих Президентських перегонів 2019 року, які завершилися перемогою Зеленського здобутою у межах всієї країни.⁷ Результат виборів описують як волевиявлення виборців, що розчарувались в політичній еліті, та бажання покінчити зі «старою системою» за якої державним інституціям не надто довіряють, корупція є широко розповсюдженою, а економічні інтереси заможних бізнесменів (відомих як «олігархи») впливають на процес прийняття політичних рішень.

Останні парламентські вибори також проводились достроково, 25 жовтня 2014 року. Після виборів уряд було сформовано коаліцією з 5 партій: Блок Петра Порошенка (БПП, 146 місць), Народний Фронт (НФ, 83), Самопоміч (32), Батьківщина (19) та Радикальна Партія (РП, 22).⁸ Правляча коаліція розколотась у лютому та березні 2016 року, залишивши лише дві партії з коаліції формату 2014 року – БПП та НФ, які підтримували уряд. 17 травня 2019, НФ заявив про свій вихід із коаліції. Жінки є недостатньо представленими, лише 12 відсотків місць у поточному Парламенті, та лише 4 зі 198 місць в одномандатних виборчих округах. Шість з 24 міністерських посад, одна постійна та чотири тимчасово виконуючих обов'язки із 24 голів обласних державних адміністрацій займають жінки.⁹

Вибори відбудуться нннааа тлі постійних викликів територіальній цілісності України в контексті тривалого збройного конфлікту на Сході країни та незаконної анексії Криму Російською Федерацією. Хоча, формально, припинення вогню діє чотири роки, ситуація на території конфлікту на Сході України залишається напруженою і нестабільною, характеризується постійними нападами на основні свободи та гуманітарною ситуацією, що погіршується.

⁴ Проєкт змін включав заборону мажоритарної складової виборчої системи і перехід до повністю пропорційної, зниження прохідного бар'єру до 3 відсотків для партійних списків на участь у розподілі місць та пришвидшення процесу закупівель, що дозволить ЦВК вкладатися в часові рамки визначені законом.

⁵ Законопроект, щодо зняття недоторканості з депутатів ВРУ, було подано на розгляд президентом Порошенком у 2017 році. Було два законопроекти стосовно цього питання, що подавались на розгляд у 2012 та у 2017 роках.

⁶ У Президента було 15 днів щоби підписати його, або відправити на доопрацювання. Станом на 27 червня, жодного з рішень не було прийнято.

⁷ В другому турі Зеленський отримав 73.22 відсотка усіх голосів. Явка виборців склала 62.1 відсотка.

⁸ Решта парламентських місць, була розподілена між Опозиційним Блоком (40), Відродженням (19), Волею Народу (19) та позафракційними депутатами (43).

⁹ Україна ратифікувала Конвенцію про виключення усіх форм дискримінації проти жінок (CEDAW). Періодичний звіт України з висновками щодо спостережень Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок було опубліковано у [березні 2017 року](#).

IV. ВИБОРЧА СИСТЕМА

Парламент складається з 450 осіб, обраних на 5 років, на основі змішаної пропорційно-мажоритарної виборчої системи. Половина депутатів обирається по одномандатним виборчим округам по системі відносної більшості в один тур (перемагає той, кого підтримала більшість). Іншу половину депутатів обирають за пропорційною системою закритих партійних списків у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі. Політичні партії мають отримати принаймні 5 відсотків усіх відданих голосів, щоб брати участь у розподіленні місць за пропорційною складовою. Якщо у виборах в одномандатному виборчому окрузі брав участь лише один кандидат, він має отримати більшість голосів аби бути обраним. Виборчі блоки партій не допускаються.

Вибори будуть проводитись лише у 199 з 225 одномандатних виборчих округів.¹⁰ Центральна виборча комісія (ЦВК) зобов'язана публікувати інформацію по округах, включаючи межі округу та кількість зареєстрованих виборців по кожному округу, не пізніше ніж за 175 днів до дня проведення виборів. Закон не зобов'язує регулярно переглядати межі округів, які було переглянуто у 2012 році. Кількість зареєстрованих виборців у кожному окрузі не може відрізнятись більше ніж на 12 % від орієнтовної середньої кількості виборців 161,140. Кількість зареєстрованих виборців по одномандатних виборчих округах варіюється від 129,668 до 200,070 зі значним відхиленням у 23.91% від затвердженого середнього значення.¹¹ На додачу, кількість одномандатних виборчих округів у частинах країни, що задіяні у конфлікті мають значно меншу кількість зареєстрованих виборців.¹² Див. Також частину по Національним Меншинам.

V. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА

Парламентські вибори в основному регулюються Конституцією 1996 року (востаннє внесено зміни 2019), закон Про вибори народних депутатів від 2011 (тут і надалі закон Про вибори, зі змінами від 2019) та постановами ЦВК.¹³ Загалом законодавство не зазнало змін з часу проведення Парламентських виборів у 2014, за винятком, реформування частини про фінансування кампаній. На додачу, у 2015, партії комуністичні і націонал-соціалістичні

¹⁰ Вибори не будуть проводитись у 26 одномандатних виборчих округах, на територіях не підконтрольних урядові України та означених Верховною радою, як «тимчасово окупована територія», а саме, у 12 одномандатних виборчих округах Кримського півострову та місті Севастополь, у 9 з 21 одномандатного виборчого округу Донецької області, та 5 з 11 одномандатних виборчих округів Луганської області. Відповідно, лише 199 з 225 мажоритарних місць будуть заповнені в новому Парламенті, що складатиметься з 424 депутатів. Див. також закон 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», закон від 2014 року «Про собливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», закон від 2018 «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях».

¹¹ Одномандатний виборчий округ 207 в Чернігівській області має найменшу кількість зареєстрованих виборців, а одномандатний виборчий округ 95 в Київській області має найбільшу кількість.

¹² На приклад, одномандатні виборчі округи 45 (41,543), 51 (2,698) та 52 (62,560) в Донецькій області та 105 (9,162), 112 (64,458) в Луганській області.

¹³ Інше релевантне законодавство включає наступні закони: Про ЦВК (2004, внесено зміни у 2018), Про Державний реєстр виборців (2007, внесено зміни у 2016), Про Політичні партії (2001, внесено зміни у 2017). Положення відповідного законодавства включено у Кримінальний кодекс (2001, внесено зміни у 2019), Кодекс про адміністративні правопорушення (1984, останні зміни внесено у 2019) та Кодекс адміністративного судочинства (2005, внесено зміни у 2018).

(нацистські) було заборонено, так само як і висування кандидатів такими партіями.¹⁴ Такі заборони було оцінено як такі, що не повністю відповідають міжнародним зобов'язанням і стандартам.¹⁵ Додаткові зміни стосувались процедур реєстрації кандидатів і спостерігачів та заміни кандидатів у партійних списках після виборів. Останні було визнано неконституційними.¹⁶ Більш жорсткі вимоги щодо розкриття фінансів громадських організацій, запроваджені у 2017 році, також було визнано неконституційними у червні 2019 та було розкритиковано, як надмірні обмеження свободи об'єднань.¹⁷ В квітні 2019 новий закон визначив, що всі агітаційні матеріали мають бути українською мовою.¹⁸

У 2013 та 2014, деякі попередні рекомендації БДПЛ було виконано. А саме, зміни до законодавства, що прописують критерії для визначення меж одномандатних виборчих округів, беручи до уваги інтереси національних меншин, право виправляти помилки у реєстраційних документах кандидатів, зменшення розміру грошової застави для реєстрації кандидатів, зменшення максимуму зареєстрованих виборців по кожній виборчій дільниці, та посилення покарань за порушення виборчого законодавства.

Проте, ряд попередніх рекомендацій БДПЛ залишаються без уваги. Між іншим, основна рекомендація - гармонізувати неструктуроване виборче законодавство, прийнявши один уніфікований Виборчий кодекс, що регулюватиме усі види виборів. Інші значні рекомендації стосуються надмірних обмежень прав кандидатів на обрання, та прав обраних депутатів залишатися на посаді, призначення та заміни членів виборчих комісій, спрощення процесу подання скарг та заяв, та спрощення внесення до Реєстру виборців для внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Кілька законопроектів знаходяться у Верховній Раді, включаючи уніфікований виборчий кодекс, та законопроекти направлені на сприяння внесення до реєстру виборців для ВПО, а саме, з територій непідконтрольних Україні, трудових мігрантів, та голосування для осіб з фізичними обмеженнями, а також, посилення покарання за виборчі правопорушення.

VI. УПРАВЛІННЯ ВИБОРЧИМ ПРОЦЕСОМ

Парламентські вибори адмініструються трьохрівневою системою управління, до складу якої входять Центральна виборча комісія (ЦВК), 199 окружних виборчих комісій (ОВК) та близько 30 тис. Дільничних виборчих комісій (ДВК).

ЦВК є постійно діючим органом, який складається з 17 членів, призначених парламентом за поданням Президента на семирічний термін.¹⁹ Дев'ять членів - жінки, включаючи голову та

¹⁴ Закон «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» було прийнято у 2015. Відповідно «Статтю 60 закону Про вибори народних депутатів» було змінено. Конституційні подання щодо цього закону були направлені забороненою Комуністичною партією у 2016 та групою народних депутатів у 2017 і все ще знаходяться на розгляді, не зважаючи на 6-місячне обмеження термінів розгляду, згідно закону.

¹⁵ Див. висновок Європейської комісії за демократію через право (Венеціанська комісія) щодо Закону [«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного \(нацистського\) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»](#) та щодо [«Змін до Закону про вибори, щодо виключення кандидатів по партійних списках»](#).

¹⁶ Зміни дозволили партіям замінювати кандидатів обраних по партійним спискам після дня виборів, але до оголошення ЦВК рішення по результатам виборів.

¹⁷ Див. [Спільні висновки БДПЛ та Венеціанської комісії](#)

¹⁸ Закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної» замінив закон 2012 про Засади державної мовної політики, який у 2018 було визнано неконституційним.

¹⁹ Президентські подання засновані на пропозиціях парламентських фракцій та груп. Поточний склад ЦВК включає членів номінованих БПП (5), Народним Фронтом (3), *Батьківщиною* (1), Відродженням (1), Радикальною партією (1), *Самопоміччю* (1), Волею Народу (1). Один з членів не був формально номінованим партією. Двоє членів, з попереднього складу Комісії були номіновані Українським Демократичним Альянсом за Реформи (УДАР, тепер частина БПП) та партією Свобода (більше не представлена в Парламенті).

секретаря. Поточний склад ЦВК було сформовано у вересні 2018 року, одне місце досі залишається вакантним.²⁰ Деякі особи, з якими контактувала МСВ БДПЛ, поставили під сумнів неупередженість ЦВК. 1 липня Голова ЦВК повідомила пресі про те, що деякі політичні сили намагалися вплинути на роботу інституції та дискредитувати її членів. Вона зазначила, що ЦВК продовжуватиме працювати незалежно, а про випадки тиску на ЦВК буде повідомлено правоохоронним органам. ЦВК зареєструвала 22 представника політичних партій з правом дорадчого голосу.²¹ Засідання ЦВК відкриті для громадськості та транслюються в Інтернеті через Громадянську мережу ОПОРА. На поточний момент постанови ЦВК публікуються на її сайті вчасно.

ЦВК поінформувала МСВ БДПЛ про те, що закон Про публічні закупівлі 2016 року не містить спеціальних положень про закупівлю товарів та послуг, необхідних для забезпечення проведення дострокових виборів. Часові рамки, визначені законом Про публічні закупівлі, призвели до перепон у здійсненні основних заходів по управлінню виборчим процесом в строки, що встановлені законодавством.²² Таким чином, Міністерство економічного розвитку і торгівлі було змушене погодитися з тим, що ЦВК потребує спеціальних умов та винятків з деяких процедур закупівель.²³ Крім того, певні обов'язки були передані від ЦВК до ОВК.²⁴

ЦВК сформувала 199 ОВК згідно з встановленим законом строком - 31 травня. Всі ОВК було сформовано у складі 18 членів, висунутих політичними партіями, що мають зареєстровану фракцію в Парламенті, та партіями, які змагались на останніх парламентських виборах.²⁵ Керівні посади в ОВК повинні пропорційно призначатися ЦВК самостійно, або через єдину інформаційно-аналітичну систему (ЄІАС) «*Вибори*». З моменту початкового призначення ЦВК замінила до однієї третини усього складу призначених членів ОВК, у тому числі на керівних посадах по заявах від партій, що їх висували.²⁶ За законом, суб'єкти висування мають право відкликати кандидатури членів виборчих комісій, яких вони висували, як до так і після дня виборів; практика, яку БДПЛ раніше рекомендувала переглянути, для забезпечення незалежності та неупередженості комісій.²⁷ Жінки добре представлені на рівні ОВК, де вони складають 59% всіх членів.

²⁰ Закон Про ЦВК було змінено у вересні 2018 задля збільшення кількості членів ЦВК з 15 до 17. Політичні гравці та громадянське суспільство розкритикували стрімке прийняття та ігнорування Регламенту ВРУ, наголошуючи, що зміни були внесені на користь чинного Президента. Опозиційний Блок, який стверджує, що має право на 2 місця в складі ЦВК, в чинному складі взагалі не представлений. Його кандидати не отримали підтримки Президента, коли формувався склад ЦВК.

²¹ Згідно закону, політичні партії, що йдуть на вибори по загальнодержавному виборчому округу, мають право номінувати одного представника до ЦВК.

²² 24 травня ЦВК прийняла Постанову № 897 якою звернулася до Президента, Парламенту та Кабінету Міністрів відносно врегулювання питань публічних закупівель для належної організації, підготовки та проведення виборів. Постанова звернула увагу на ряд проблемних питань та строків, що суперечать один одному, включаючи строки для друку бюлетенів. Дотримання Закону про державні закупівлі вимагає принаймні 48 днів для друку бюлетенів, тоді як фактичний зміст бюлетеня не буде відомий до 25 дня, що передує дню голосування.

²³ Міністерство економічного розвитку і торгівлі видало наказ, що дозволяє ЦВК розбити великі закупівлі на кілька дрібних, що дозволить ЦВК уникнути офіційної процедури торгів.

²⁴ Наприклад, ОВК будуть друкувати інформаційні плакати кандидатів, зареєстрованих в одномандатних виборчих округах.

²⁵ З 29 партій, які брали участь у парламентських виборах 2014 року, 25 мали право номінувати членів ОВК. Партіям, що мають фракцію в Парламенті, гарантоване представництво в ОВК. Решта місць заповнюються шляхом жеребкування, в результаті чого, деякі політичні партії мають двох членів у більш ніж половині ОВК.

²⁶ Згідно з інформацією, яку ЦВК розповсюдила на своєму брифінгу 26 червня, більшість заміни членів ОВК було здійснено по заявах політичних партій, які їх номінували.

²⁷ Розділ II.3.1.77 Кодексу належної практики у виборчих справах Венеціанської комісії від 2002 року рекомендує, щоб «органи, які призначають членів виборчих комісій, не мали права вільно відкликати їх, оскільки це ставить під сумнів їх незалежність. Дискреційне відкликання є неприпустимим...»

ЦВК забезпечила проведення навчання членів ОВК та допоміжного персоналу щодо процедури проведення виборів та закупівель. Незважаючи на те, що тренінги, які спостерігала МСВ БДПЛ, загалом оцінювались позитивно, більшість з них відвідувала лише половина від очікуваної кількості учасників. На сьогоднішній день не існує систематичної освіти виборців. Свої постанови ОВК опубліковують на сайті ЦВК через систему «Вибори», яка є засобом комунікації між зазначеними комісіями. Безпека цієї системи забезпечується спеціальними робочими групами, створеними на центральному та регіональному рівнях.

ДВК звичайних та спеціальних, так само як і закордонних виборчих дільниць, повинні бути утворені не пізніше 5 липня. ЦВК відкриє 102 виборчі дільниці за межами України в 72 країнах.²⁸

VII. РЕЄСТРАЦІЯ ВИБОРЦІВ

Голосувати на виборах мають право громадяни України, які досягли 18 років станом на день виборів, якщо за рішенням суду вони не були визнані недієздатними. Реєстрація виборців є пасивною і безперервною. Вона базується на централізованому Державному реєстрі виборців (ДРВ), розпорядником якого є ЦВК, який щомісяця оновлюється. Реєстрація постійно підтримується 27 адміністративними органами реєстрації та 759 відділами ведення реєстру (ВВР) на основі інформації, наданої місцевими відділеннями державних установ, у тому числі щодо громадянського стану, реєстрації та громадянства виборців.²⁹

Згідно з ДРВ, загальна кількість зареєстрованих виборців на 30 червня склала 35,550,528.³⁰ Більшість контактних осіб МСВ БДПЛ висловили впевненість у загальній точності списків виборців, хоча деякі висловлювали занепокоєння з приводу великої кількості виборців без зареєстрованої адреси та труднощів для ВПО і внутрішніх мігрантів щодо зміни адреси реєстрації.³¹ Закон про ДРВ дає можливість ВВР встановити адресу для голосування для тих, хто не має такої. Проте, він не містить переліку підстав для прийняття такого рішення і залишає його на розсуд ВВР.³² Згідно з даними ДРВ за 2019 рік, поки що, 2668 таких виборців отримали виборчу адресу.³³

²⁸ Не було внесено жодних змін до постанови ЦВК Про утворення закордонних виборчих дільниць на постійній основі, щодо виборчих дільниць в Російській Федерації, які були закриті до Президентських виборів 2019 року на вимогу Міністерства закордонних справ України, через наявність там ризиків і загроз для виборів і необхідність гарантувати безпеку громадян України. Виборцям, що проживають в Російській Федерації, пропонується голосувати у Фінляндії, Грузії та Казахстані.

²⁹ В даний час не функціонують вісімдесят два ВВР, розташованих на територіях, не підконтрольних Україні, включаючи Автономну Республіку Крим, та місто Севастополь. За даними ДРВ, це впливає на 4,635,770 виборців.

³⁰ Ці дані включають виборців що мешкають в Криму, місті Севастополь, Донецькій та Луганській областях, а також тих, хто проживає за кордоном.

³¹ Станом на 30 червня, 1,005,048 виборців вибули з адреси голосування, не прибувши на нову. Згідно з інформацією [УВКБ ООН](#) від 13 червня загальна кількість ВПО 1,385,062 зареєстрованих Міністерством Соціальної Політики.

³² Законопроект №. 6240 Про право голосу для ВПО та інших мобільних груп знаходиться на розгляді Парламенту з 2017. Він спрямований на подолання бар'єрів для волевиявлення ВПО, запроваджених системою реєстрації місця проживання, що також принесе користь внутрішнім мігрантам та іншим мобільним групам громадян.

³³ 20 червня кілька неурядових організацій звернулися до ЦВК з приводу великої кількості виборців, які підпадають під цю категорію. ЦВК підтвердила положення Закону про ДРВ, а саме, що він не перераховує підстав для прийняття такого рішення і залишає її на розсуд ВВР - і що в майбутньому слід спростити механізм встановлення реєстрації виборця.

Списки виборців складаються у формі витягу з ДРВ і формуються окремо для кожної виборчої дільниці. Попередні списки виборців разом із запрошеннями для виборців передаються відповідним ВВР на звичайні виборчі дільниці не пізніше ніж за десять днів до дня виборів. ДВК повинні оприлюднити списки виборців на наступний день після їх отримання, з метою надання виборцям можливості перевірити свої дані та подати запит про внесення змін у разі необхідності.³⁴

Закон про вибори дозволяє всім виборцям, які мають право голосувати, тимчасово змінювати свою виборчу адресу, не змінюючи місце постійної реєстрації. Заяви мають бути подані виборцем особисто не пізніше, ніж за п'ять днів до дня виборів, до ВВР по місцю реєстрації виборця або ж місця, де він має намір проголосувати.³⁵ Виборці, які тимчасово змінюють свою виборчу адресу за межі відповідного одномандатного виборчого округу, мають право тільки в загальнодержавному виборчому окрузі. Деякі контактні особи МСВ БДПЛ вважають, що ця вимога негативно впливає на виборців - ВПО та внутрішніх мігрантів.

У травні 2019 року ЦВК спростила процедуру подання запитів на зміну виборчої адреси - такі запити більше не вимагають від виборця надання доказів відсутності на місці постійної реєстрації.³⁶ До цих пір 28223 виборців подали такі запити, в основному за межами свого округу.³⁷

VIII. ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ

Висування кандидатів тривало з 24 травня по 25 червня. ЦВК повинна була прийняти рішення про більш ніж 6300 заяв про реєстрацію протягом п'яти днів з моменту отримання висування, переважну більшість документів було подано за три дні до кінцевого терміну подання документів. Загалом було зареєстровано 5942 кандидатів: 2760 кандидатів за 22 партійними списками та 3182 кандидатів у одномандатних виборчих округах, з яких 1444 були висунуті партіями і 1735 шляхом самовисування.

Громадянин України який досяг 21 року на день виборів з правом голосу та місцем проживання в країні протягом останніх п'яти років може балотуватися в парламент. Права балотуватися на виборах позбавлені особи, з яких не знята судимість за навмисне вчинення злочину, незалежно від його тяжкості. Кандидати, які беруть участь у перегонах по одномандатним виборчим округам, можуть бути висунуті політичними партіями або шляхом самовисування. Партії мають право подавати виборчі списки з кількістю кандидатів, що не перевищує 225 у

³⁴ Виборці також можуть перевіряти запис про себе, включаючи відповідні виборчі дільниці, в Інтернеті або ВВР, де вони зареєстровані. Виборці можуть вимагати внесення змін та виправлень у записи ВВР не пізніше ніж за п'ять днів до дня проведення виборів, а через місцеві суди загальної юрисдикції – за два дні до дня виборів. У день проведення виборів допускаються лише технічні виправлення в списках виборців.

³⁵ Закон не надає виборцям-інвалідам можливість подавати запит через довірену особу. Деякі ВВР, з якими зустрічалася МСВ БДПЛ, мали різне розуміння того, чи може ця категорія виборців бути представлена довіреною особою.

³⁶ У травні 2019 року група з одинадцяти НУО (NGO) подала свою пропозицію щодо спрощення процедури тимчасової зміни виборчої адреси, щоб полегшити реалізацію виборчих прав ВПО та інших мобільних груп. З восьми пропозицій ЦВК прийняла лише одну - більше не вимагати доказів відсутності за виборчою адресою.

³⁷ Більшість запитів отримала Київська область. Основними причинами запиту були: реєстрація в частині територій Донецької та Луганської областей, що не перебувають під державним контролем (33%), фактичне проживання в іншому місці (30%), свята та / або подорожі (13,5%), реєстрації в Автономній Республіці Крим (1,6%).

загальнодержавному виборчому округу та по одному кандидату в одномандатному виборчому округу.³⁸

Закон про вибори передбачає численні вимоги до подання заявок на висунання, включаючи велику кількість документів та грошову заставу.³⁹ Партії несуть відповідальність за подання документів від імені кандидатів за партійними списками в загально мандатному виборчому окрузі або в одномандатних виборчих округах, а кандидати висунуті шляхом само висунання повинні подати свої документи особисто. ЦВК розробила декілька зразків для подання заяв, однак не надала чітких інструкцій щодо їх заповнення.

Законодавство передбачає, що помилки або неточності, виявлені в документах, поданих кандидатами для реєстрації, підлягають виправленню і не є підставою для відмови в реєстрації кандидата. Закон, однак, не дає визначення, що вважається помилкою чи бездіяльністю, і залишає це на розсуд ЦВК. ЦВК розглянула документи кандидатів, які не містили всіх необхідних даних, і на цих підставах були відхилені 180 кандидатур. Хоча, в деяких випадках, Верховний Суд, і Шостий апеляційний адміністративний суд підтримали позицію ЦВК, принаймні чотири звернення до суду отримали рішення про те, що неточно заповнені документи повинні бути виправлені, і їх не можна вважати «ненаданими».

Крім того, законодавча база не передбачає механізмів повідомлення потенційних кандидатів про помилки або неточності, щоб дозволити їм своєчасно вносити зміни, а ЦВК не повідомляла кандидатів про це послідовно, що часом призводило до неможливості виправлення помилок кандидатами.⁴⁰

Загалом, 487 потенційні кандидати, включаючи списки 3 політичних партій, не були зареєстровані, здебільшого на підставі того, що необхідні документи не були подані.⁴¹ Багато з них було відхилено за незначні недоліки. Хоча після внесення змін до закону про вибори 2015 року необхідність надання статуту партії була скасована, в одному випадку ЦВК кваліфікувала рішення з'їзду політичної партії *Рух Нових Сил* (на чолі з Михайлом Саакашвілі) як таке, що не відповідає статуту і відмовила в реєстрації списку включно із кандидатами по одномандатних виборчих округах. Постанову ЦВК було скасовано Шостим апеляційним адміністративним судом, та Верховним Судом.

Близько 70 постанов ЦВК були оскаржені в Шостому апеляційному адміністративному суді та згодом у Верховному Суді; зрештою, 1 з 3 партій та 15 кандидатів в одномандатних виборчих округах були зареєстровані на основі рішень суду.

³⁸ Особа може бути включена до виборчого списку кандидатів у депутати від партії або в одномандатному окрузі, але не в обох одночасно. Коаліції або блоки партій не можуть змагатися, а незалежні групи виборців не можуть висувати кандидатські списки по пропорційній складовій.

³⁹ Грошова застава обчислюється виходячи з мінімальної заробітної плати і дорівнює 1,000 мінімальних зарплат (приблизно 136,000 EUR) для партійних списків і 10 мінімальних зарплат (приблизно 1360 EUR) для кандидатів в одномандатних виборчих округах. В січні 2019, мінімальну заробітну платню було встановлено на рівні 4,173 грн. (141 EUR). На даний момент 1 EUR дорівнює приблизно 30 грн.

⁴⁰ 14 кандидатів не зареєстрували через невідповідність вимогам проживання в країні. 106 відмов було спричинено відсутністю даних в автобіографіях близько 60 кандидатів відмовили через відсутність інформації щодо громадської роботи, відсутність фотографій чи номеру телефону, чи інші дрібні помилки. 15 кандидатам відмовили через відсутність згоди припинити діяльність несумісну з виконанням обов'язків народного депутата України, у разі обрання. Більше 20 кандидатів не було зареєстровано, оскільки грошова застава не була сплачена ними особисто, що було розцінено як несплату.

⁴¹ Дані випадки стосувалися наступного: Комуністичній Партії було відмовлено в реєстрації за невиконання вимог закону «Про засудження комуністичних і національно-соціалістичних тоталітарних режимів і заборони пропаганди їх символів» а також Закону про вибори; партія Союзу Лівих Сил не виконала вимог щодо виборчої грошової застави. Обидві партії безуспішно намагались оскаржити відмову в реєстрації в суді.

На підставі даних кандидатів, розміщених на веб-сайті ЦВК станом на 28 червня, лише 12, або близько 0,4 відсотка всіх кандидатів, висунутих шляхом самовисування, по 6-ти одномандатних виборчих округах мали однакові імена. У спробі вирішити давню проблему кандидатів, що використовують імена та прізвища, ідентичні чи подібні до більш відомих кандидатів, 11 червня ЦВК змінила розпорядження, додавши вимогу про те, що зміна імені кандидата повинна бути відображена в реєстраційних документах. Крім того, в більше однієї чверті (51 з 199) одномандатних виборчих округів, близько 72 кандидатів шляхом самовисування, надавали в своїх біографіях дані про місце роботи. МСВ БДПЛ відзначила, що назви місць працевлаштування кандидатів були однаковими або подібними до імені партії *Слуга Народу*⁴². Інформація про місце працевлаштування включена до бюлетеня, а отже, потенційно, може ввести в оману виборців.

30 червня, після скарги партії *Слуга Народу*, Шостий апеляційний адміністративний суд зобов'язав ЦВК внести зміни до тексту бюлетенів у дев'яти одномандатних округах, аби виключити посилання на приналежність кандидатів шляхом самовисування до партії *Слуга народу*. Крім того, Міністерство внутрішніх справ відкрило кримінальні провадження за скаргою представника партії *Слуга народу*. Див. також розділ *Скарги та Заяви*.

Українське законодавство гарантує рівні права жінок і чоловіків, у тому числі у суспільно-політичному житті. Закон про політичні партії передбачає, що 30% гендерна квота у виборчих списках прописується в статуті партії. Не існує механізму покарання сторін, списки яких не відповідають цим вимогам.

На цих виборах, 13 з 22 партій, подали списки кандидатів, які складаються не менше ніж на 30% з жінок. Від загальної кількості зареєстрованих кандидатів 23 % жінки, в той час як представництво жінок в загальнонаціональних списках є 30 %. Проте середнє представництво жінок-кандидатів на перших 10 позиціях є 27 %.⁴³ Число зростає до 34 % жінок на останніх 10 позиціях у списку.⁴⁴ Найнижча кількість жінок серед кандидатів, які балотуються по одномандатним виборчим округам, лише 16%. Трохи більше половини жінок, які беруть участь у виборчих перегонах по одномандатним округам – самовисуванці.

ІХ. УМОВИ ПЕРЕДВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ

Кандидати можуть розпочати офіційні кампанії на наступний день після того, як ЦВК приймає рішення про реєстрацію. Офіційна кампанія закінчується опівночі в п'ятницю перед днем виборів (19 липня). Закон про вибори містить положення, спрямовані на забезпечення рівних можливостей для всіх учасників виборчої кампанії, включаючи доступ до приміщень передвиборної агітації, зовнішньої та медійної реклами, а також виділених місць для політичної реклами. Положення про кампанію та її фінансування застосовуються лише після реєстрації кандидата або списку партій. Купівля голосів і зловживання державними ресурсами визначаються в рамках законодавства і є забороненими. Кампанія на практиці почалася в період з 6 по 10 червня, коли політичні партії проводили свої з'їзди. Кампанія помітно активізувалася після рішення Конституційного Суду (20 червня), яке офіційно завершило період

⁴² У кожному з десяти одномандатних виборчих округів є два-чотири кандидати з зареєстрованим робочим місцем з такою назвою. Інформація про робоче місце включена до бюлетеня, і тому потенційно може ввести в оману виборців. Є принаймні 44 зареєстрованих юридичних особи з власною назвою "*Слуга Народу*" та різноманітними загальними назвами.

⁴³ Кількість жінок, на перших 10 позиціях по загальнонаціональних списках, коливається від жодної у ВО Свобода та Опозиційного Блоку до 60% для Партії Самопоміч.

⁴⁴ Кількість жінок кандидаток, які посіли найнижчі 10 позицій у партійних списках, варіюється від 90 відсотків для партії Незалежність до жодної зі списків партії Соціальної Справедливості та Аграрної партії.

невизначеності, підтвердивши конституційність указу Президента про розпуск парламенту і призначення дострокових виборів.

Кандидати широко використовують телебачення, он-лайн та соціальні медіа платформи для агітації. Інші популярні методи агітації включають біл-борди, плакати і, в меншій мірі, встановлення палаток для розповсюдження агітаційних матеріалів. Відбувається все більша кількість громадських агітаційних заходів, переважно в західній частині країни.⁴⁵ Спостерігачі МСВ БДПЛ повідомили про те, що багато кандидатів пропонують безкоштовні концерти в якості агітації.⁴⁶ Політичні платформи кандидатів базуються на економічній ситуації, боротьбі з корупцією та вирішенні конфлікту. Місія отримала повідомлення про декілька випадків завчасної агітації.⁴⁷ Загалом кампанія проходить досить мирно, окрім одного випадку насильства.⁴⁸

За даними поліції було ініційовано 12 кримінальних проваджень щодо підкупу виборців. МСВ БДПЛ спостерігала публічну подію в місті Миколаєві, де кандидат самовисуванець роздавав грошові винагороди переможцям змагань.⁴⁹ Розповсюдження подарунків та продуктів харчування спостерігалось під час мітингів у містах Дніпро, Маріуполь, Полтава та у Київській області. Кілька співрозмовників МСВ БДПЛ повідомили про випадки купівлі голосів та підкупу виборців.⁵⁰ Представників МСВ БДПЛ було також поінформовано про випадки використання приміщень державного сектору для проведення передвиборної агітації.⁵¹

Х. ФІНАНСУВАННЯ ВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ

Фінансування передвиборчої кампанії регулюється законом Про вибори та законом Про політичні партії.⁵² Зміни у законодавстві у 2015 року частково стосувалися деяких попередніх рекомендацій БДПЛ та Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO), включаючи спрощений доступ громадськості до звітів про фінансування виборчої кампанії, гармонізацію правил фінансування виборчих кампаній у всіх видах виборів та загальних фінансів партій, внески у не грошовій формі, запровадження незалежного аудиту фінансів партій та передвиборних кампаній, посилення контролю та санкцій.⁵³

Партії та мажоритарні кандидати, які балотуються у одномандатних виборчих округах, повинні отримувати доходи і нести витрати повністю через спеціальні банківські рахунки (виборчі фонди). Не зважаючи на те, що їм дозволено починати кампанію на наступний день після

⁴⁵ Досі МСВ БДПЛ спостерігала в цілому 28 мітингів.

⁴⁶ Зафіксовано МСВ БДПЛ у Харкові, Луцьку, Миколаєві, Рівному, Сумах та Ужгороді. Концерти гурту "Океан Ельзи" рекламувалися в соціальних мережах як частина мітингів політичної партії "Голос". Також МСВ БДПЛ отримала повідомлення про те, що кандидати пропонують виборцям безкоштовні концерти у Кропивницькому, Полтаві та Миколаєві.

⁴⁷ МСВ БДПЛ отримала інформацію про завчасне розгортання агітаційної кампанії в Чернівцях, Одесі, Сумах та Дніпрі.

⁴⁸ ВО Свобода проінформувало МСВ БДПЛ, що одного з членів партії, самовисуванця по одномандатному округу в Сумах (виборчий округ 160) жорстоко побили. Керівництво партії «Свобода» вважає, що побиття може бути політично вмотивованим.

⁴⁹ 5,000 грн. були вручені кандидатом як винагорода переможцям змагань з брейкдансу та графіті, що відбулись в рамках святкування дня молоді в місті. Захід відкрив мер Миколаєва, а спонсором виступив місцевий бізнесмен.

⁵⁰ МСВ БДПЛ отримала інформацію про підкуп виборців у Чернігові, Дніпрі, Харкові, Кропивницькому, Маріуполі, Северодонецьку та Вінниці.

⁵¹ Наприклад, у м. Запоріжжя МСВ БДПЛ отримала заяви про те, що кандидат від Опозиційного блоку проводить зустрічі з підприємцями та персоналом лікарні в приміщенні державної лікарні.

⁵² Відповідні положення також включені до Кримінального кодексу та Кодексу про адміністративні правопорушення.

⁵³ Див. Другий [звіт за результатами оцінки України щодо «Прозорості фінансування партій»](#) та [Додаток](#).

реєстрації ЦВК, вони мають додаткові десять днів для відкриття банківських рахунків. Політична партія може витратити до 370 млн. грн. (приблизно 12.6 мільйона EUR) а мажоритарний кандидат до 16 млн. грн. (приблизно 564,000 EUR).⁵⁴

Політичні партії та мажоритарні кандидати можуть вносити власні кошти без обмежень та отримувати внески від приватних осіб. Одна фізична особа може зробити внесок на 1.6 мільйона грн. (приблизно 56,400 EUR) партії чи кандидату, а юридична особа – вдвічі більше.⁵⁵ Заборонено внески з іноземних та анонімних джерел, від незареєстрованих представників громадянського суспільства, благодійних та релігійних організацій, інших політичних партій, фізичних та юридичних осіб з якими укладено договір про державні закупівлі або які мають податкову заборгованість, а також від органів державної влади чи місцевого самоврядування і юридичних осіб, якими вони володіють, чи пов'язаними з державними чи місцевими чиновниками. Крім того, вперше сторони мають право на відшкодування з державного бюджету своїх фактичних витрат на проведення кампанії, за умови, що вони отримають принаймні п'ять відсотків голосів, наданих на загальнодержавному рівні.

Політичні партії та мажоритарні кандидати зобов'язані подавати звіти про фінансування виборчої кампанії відповідно до ЦВК та ОВК, а також до Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК).⁵⁶ Строки подачі проміжних звітів партій та кандидатів – за п'ять та вісім днів до дня виборів відповідно, тоді як їхні остаточні звіти мають бути отримані на 15 та 7 дні після дня виборів.

Ці звіти повинні бути опубліковані на веб-сайтах ЦВК, НАЗК та партій, а також на інформаційних стендах ОВК в день отримання. Висновки ЦВК та НАЗК щодо проміжних та підсумкових звітів мають бути опубліковані не пізніше, ніж за п'ять днів до та 30 днів після дня виборів, відповідно. ЦВК та ОВК зобов'язані перевірити ці звіти, виявити порушення та повідомити НАЗК та компетентні правоохоронні органи. Можливі санкції включають штрафи від 1,200 грн. до 6,770 грн. (EUR 40 – 227) і призупинення державного фінансування, в тому числі і відшкодування витрат на проведення кампанії.

XI. ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Загальний медійний ландшафт є різноманітним, але характеризується відсутністю незалежності від політичних інтересів. П'ять великих приватних медіа-груп, якими володіє група заможних осіб, мають загальну частку аудиторії понад 70%.⁵⁷ Редакційна політика та політичний порядок денний цих приватних ЗМІ, як на національному, так і на регіональному рівні, служать виключно економічним інтересам їх власників.

Конституція гарантує свободу слова і забороняє цензуру, а законодавча база передбачає загальну свободу ЗМІ. Тим не менш, безпека журналістів залишається серйозною проблемою, оскільки вони стикаються з загрозою насильства та залякування різними суб'єктами.⁵⁸ Нещодавно відомий журналіст-розслідувач, що став відомим завдяки висвітленню корупції,

⁵⁴ Це 400 та 800 – кратний розмір мінімальної заробітної плати на місяць, відповідно.

⁵⁵ Відповідно 400 та 800 – кратний розмір мінімальної заробітної плати.

⁵⁶ НАЗК було створено 18 березня 2015 року відповідно до закону Про запобігання корупції. В даний час воно має три члени замість п'яти, як це передбачено законом. Члени Агентства призначаються Кабінетом Міністрів за поданням Прем'єр-міністра строком на чотири роки. Один з членів був призначений у 2015 році, а ще два - у 2018 році.

⁵⁷ П'ять основних медіа груп це Star Light Media, 1+1 media, Inter Media, Media Group Ukraine і Новини.

⁵⁸ Див. [26 звіт Управління Верховного комісара ООН з прав людини](#).

помер внаслідок насильницького нападу 4 травня 2019 року в Черкасах, а ще один журналіст був жорстоко побитий здійснюючи свої професійні обов'язки в Харкові 7 червня.⁵⁹

Приватне телебачення є основним джерелом інформації, наступні за популярністю інтернет-сайти, соціальні мережі та газети.⁶⁰ 14 червня після придбання каналу ZIK Тарас Козак створив новий медіа-холдинг «Новини». Ряд топ-менеджерів та журналісти каналу ZIK негайно оголосили про своє звільнення, побоюючись політичного втручання в їхню роботу.⁶¹

Національна суспільна телерадіокомпанія України (НСТУ), створена у 2017 році, залишається суттєво недофінансованою, а її річний бюджет скорочується другий рік поспіль. Напередодні президентських виборів голова НСТУ був звільнений зі своєї посади, що викликало критику громадськості, і дискусії про те, що його звільнення було політично вмотивованим. 19 червня районний суд м. Києва скасував звільнення голови. Хоча Рада мала один місяць для оскарження рішення суду, 27 червня вона вирішила відкликати своє первинне рішення про дострокове припинення контракту з головою правління НСТУ.

Діяльність ЗМІ під час проведення кампанії регулюється виборчим законом, який передбачає, що як державні, так і приватні засоби масової інформації пропонують збалансоване та неупереджене висвітлення учасників передвиборчих перегонів. Платна політична реклама повинна бути чітко маркована і допускається до розміщення на публічних і приватних ЗМІ після реєстрації кандидата ЦВК. Відповідно до закону, ЦВК надала безкоштовний ефірний час всім учасникам виборів на публічних національних та регіональних ЗМІ, починаючи з 16 липня.⁶²

Відповідність діяльності медіа Українському законодавству, включаючи дотримання мовних квот в засобах масової інформації, контролюється Національною радою з питань телебачення і радіомовлення (НРУТР), яка в даний час не працює на повну силу через нездатність сформувати кворум з шести членів для прийняття рішень.⁶³ 27 червня 2019 року НРУТР на своєму веб-сайті оприлюднила заяву про те, що починаючи з 16 липня, всі агітаційні матеріали, які транслюються телебаченням, радіо, або розміщені на біл-бордах, чи поширюються у вигляді листівок або газет, розміщуються в Інтернеті, повинні бути випущені українською мовою.

20 червня МСВ БДПЛ розпочала свою діяльність з моніторингу програм у прайм-тайм шести телеканалів та кількісного і якісного аналізу їхнього політичного та виборчого контенту.⁶⁴

⁵⁹ Представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ засудив напади. Див. Заяви від [6 травня 2019](#), [11 червня 2019](#), [20 червня](#).

⁶⁰ Закон 2016 року про «Реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації» зобов'язує 760 державних та комунальних ЗМІ завершити процес приватизації до кінця 2018 року. На сьогодні, згідно даних Державного комітету телебачення і радіомовлення, 593 друкованих ЗМІ завершили процедуру переходу.

⁶¹ Тарас Козак, депутат ВРУ, на даний момент балотується 10-м у списку Опозиційної Партії За життя, і є власником Каналу 112 та News One, придбаного у 2018. Разом із недавно придбаним каналом Zik, вони формують нову медіа групу “News”. Згідно з інформацією рейтингового агентства Big Data UA, група володіє 5 відсотками загального сектора телебачення та радіомовлення.

⁶² Постанова ЦВК визначає технічні деталі розподілу ефіру на державному телебаченні і радіо та простору в друкованих ЗМІ методом жеребкування. Кандидати отримають до 30 хвилин на державних ЗМІ та до 12 000 знаків у державних газетах Голос Країни та Урядовий Кур'єр.

⁶³ МСВ БДПЛ буде моніторити шість телевізійних каналів із національним покриттям, у прайм тайм (18:00-24:00) державний UA:Перший та 5 приватних каналів: Україна, 1+1, ICTV, 112 Україна та Прямий. МСВ БДПЛ також відслідковує контент пов'язаний із виборами у національних та регіональних новинах, на веб сторінках і у соцмережах деяких кандидатів.

⁶⁴ МСВ БДПЛ буде моніторити шість телевізійних каналів із національним покриттям, у прайм тайм (18:00-24:00) суспільний UA:Перший та 5 приватних каналів: Україна, 1+1, ICTV, 112 Україна та Прямий. МСВ БДПЛ також відслідковує контент присвячений виборам у національних та регіональних новинах, на веб сторінках і у соцмережах деяких кандидатів.

ХІІ. НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ

Конституція гарантує рівність для всіх громадян, і повноцінно забезпечує політичні, громадянські та соціальні права національних меншин, і гарантує всім громадянам право голосувати і брати участь у виборах, незалежно від етнічної приналежності, раси, релігії або мови.⁶⁵ Вона також гарантує використання мов національних меншин при збереженні, української мови в статусі державної.⁶⁶

Законодавство не містить жодної чіткої заборони на діяльність політичних партій на основі мовної чи етнічної приналежності. Однак, Закон про політичні партії вимагає, щоб політичні партії мали підтримку у двох третинах районів не менш як двох третин областей України, щоб бути зареєстрованими як політична партія.⁶⁷ Враховуючи компактне проживання деяких спільнот національних меншин в Україні, створення політичної партії з метою представлення інтересів національної меншості є викликом.

Відповідно до виборчого законодавства, «там, де це можливо», межі одномандатних виборчих округів повинні бути встановлені з урахуванням інтересів національних меншин, що проживають на відповідній території.⁶⁸ Проте, деякі національні меншини, стверджуючи, що існуючі межі одномандатних виборчих округів у Закарпатській та Чернівецькій областях не відповідають вимогам законодавства, безуспішно вимагали перегляду меж виборчих округів з 2012 року. ЦВК поінформувала МСВ БДПЛ про те, що це питання не було розглянуто з моменту проведення останніх виборів через нестачу часу.

Відповідно до закону, українська мова є єдиною мовою проведення виборів і референдумів. Всі виборчі матеріали, включаючи виборчі бюлетені та списки виборців, оформлюються українською мовою. Матеріали передвиборної кампанії можуть створюватися українською та іншими мовами в окремих районах країни.

ХІІІ. СКАРГИ ТА ЗАЯВИ

Скарги можуть подаватися виборчими комісіями, партіями, кандидатами, спостерігачами, а також виборцями лише у разі порушення їх особистих прав. Більшість скарг може подаватися або до виборчої комісії, вищої інстанції, або до суду, на розсуд заявника. Скарги проти ЦВК подаються до Шостого апеляційного адміністративного суду та до Касаційного Адміністративного Суду у складі палати Верховного Суду, яка також розглядає скарги на рішення ЦВК щодо встановлення результатів виборів. Закон передбачає прискорений процес

⁶⁵ За даними останнього перепису населення 2001 року, більшість із 48 мільйонів громадян складають українці (77,8 відсотків), за ними йдуть росіяни (17,3 відсотка). Решту п'ять відсотків складають інші національні меншини, до яких належать білоруси, молдавани, кримські татари, болгары, угорці, румуни, поляки, роми, євреї та інші невеликі за чисельністю групи.

⁶⁶ Інше відповідне законодавство включає Закон «Про національні меншини в Україні» 1992 року. Він набув чинності до прийняття чинної Конституції України 1996 року. Україна ратифікувала Рамкову конвенцію про захист національних меншин та Європейську хартію регіональних мов або мов меншин.

⁶⁷ Крім того, у законі також передбачено, що підписи, необхідні для підтримки рішення про створення політичної партії повинні бути зібраними у містах Києві і Севастополі та не менш як у двох третинах районів Автономної Республіки Крим.

⁶⁸ Позивач, відповідач та інші зацікавлені особи мають бути повідомлені заздалегідь про місце та час розгляду скарги. Їм також мають бути надані копії скарги та супровідні документи, до початку судового засідання щодо розгляду скарги.

розгляду. Скарги та апеляції повинні розглядатися як виборчими комісіями, так і судами на відкритих засіданнях, а рішення повинні оприлюднюватися.⁶⁹

Станом на 30 червня, МСВ БДПЛ стало відомо про 55 скарг та заяв до суду в основному щодо реєстрації кандидатів та членства у виборчих комісіях. Станом з 25 травня до ЦВК було подано близько 3367 скарг та заяв.⁷⁰ Поліція реєструє можливі кримінальні та адміністративні правопорушення, пов'язані з виборами, на інтерактивному порталі. Зареєстровано 929 можливих правопорушень, в основному, щодо незаконної агітації та підкупу голосів, розпочато 44 кримінальні провадження, а також складено 79 протоколів про адміністративні правопорушення, пов'язані переважно з агітаційними матеріалами, на яких відсутня інформація, передбачена законодавством. Поліція також порушила кримінальну справу на підставі скарги, поданої партією «Слуга народу» щодо кандидатів, місце роботи яких збігається в назві з назвою партії.

Деякі скарги щодо реєстрації кандидатів та партій перебували на розгляді суду після закінчення терміну реєстрації. По деяким скаргам суд виніс рішення, що зобов'язало ЦВК зареєструвати кандидатів і партії, яким відмовили в реєстрації, а в інших випадках - лише переглянути свої рішення.⁷¹ У деяких випадках повторного розгляду ЦВК знову винесла рішення ідентичне тому, яке було скасовано судом.⁷²

XIV. НАЦІОНАЛЬНІ ТА МІЖНАРОДНІ СПОСТЕРІГАЧІ

Закон передбачає можливість спостереження за виборчим процесом міжнародними та національними спостерігачами, включаючи недержавні організації, статутом яких передбачено здійснення діяльності зі спостереження та іншої діяльності пов'язаної з виборчим процесом. Також, кожен кандидат в одномандатному виборчому окрузі має право призначити довірених осіб та спостерігачів, що представлятимуть кандидата та спостерігатимуть за виборчим процесом.⁷³ Зміни до законодавства, прийняті в лютому 2019 року, забороняють участь у спостереженні за виборами в Україні громадянам Російської Федерації та особам, пропозиції щодо яких ініційовано або внесено Російською Федерацією.⁷⁴

Загалом, зі 170 НУО (NGO), що подали заявки до ЦВК, 163 було надано дозвіл мати офіційних спостерігачів.⁷⁵ З цього числа, 143 було зареєстровано для спостереження на

⁶⁹ Позивач, відповідач та інші зацікавлені особи мають бути повідомлені заздалегідь про місце та час розгляду скарги. Їм також мають бути надані копії скарги та супровідні документи, до початку судового засідання щодо розгляду скарги.

⁷⁰ Детальної інформації не було надано щодо тематики скарг та заяв. ЦВК проінформувала МСВ БДПЛ що ОВК не інформували ЦВК про жодні скарги, оскільки не зобов'язані законом.

⁷¹ Стаття 113 частина 7 визначає, «виборча комісія приймає рішення згідно постанови суду [...] при цьому, якщо рішення не було визнане недійсним з формальних підстав, виборча комісія не може прийняти рішення, яке по суті повторює рішення, визнане судом протиправним».

⁷² Стаття 113 частина 7 визначає, «виборча комісія приймає рішення згідно постанови суду [...] при цьому, якщо рішення не було визнане недійсним з формальних підстав, виборча комісія не може прийняти рішення, яке по суті повторює рішення, визнане судом протиправним».

⁷³ ОВК акредитують окремих внутрішніх спостерігачів, яких висувають кандидати та партії, а також тих, кого висувають неурядові організації, зареєстровані ЦВК для спостереження. Внутрішні спостерігачі, які спостерігатимуть на виборчих дільницях за кордоном, реєструються ЦВК, за повноваженнями ОВК для волевиявлення за межами країни.

⁷⁴ Доповнене законодавство забороняє «участь особам які є громадянами держави-агресора, або особам, пропозиції стосовно яких ініційовано або внесено державою, визнаною Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом».

⁷⁵ Сімом організаціям було відмовлено ЦВК на підставі подання документів після кінцевого терміну, чи відсутності інформації щодо діяльності організації зі спостереження виборчого процесу, зазначених в статуті. Жодна з цих організацій не оскаржувала рішення.

загальнонаціональному рівні, а інші будуть проводити спостереження в окремих регіонах чи містах.⁷⁶ Згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадянських формувань, частина цих НУО були нещодавно створені. В деяких випадках, їх імена тотожні кільком політичним партіям. Деякі з контактних осіб БДПЛ підняли питання щодо приналежності таких організацій до партій, чи кандидатів. Однак, ЦВК зареєструвало більше 281 міжнародних спостерігачів з 8 організацій, чи іноземних країн.

XV. ДІЯЛЬНІСТЬ МСВ БДПЛ

МСВ БДПЛ офіційно розпочала свою роботу у Києві з прес-конференції 11 червня. Голова Місії провів зустрічі з Головою ЦВК, Заступником-міністра закордонних справ, Прем'єр-міністром, Міністром внутрішніх справ, лідерами політичних партій та їх представниками, представниками ЗМІ, громадянського суспільства, дипломатичних та міжнародних місій. МСВ БДПЛ налагодила контакти з ЦВК, урядовими інституціями задіяними у виборчому процесі, кандидатами, передвиборчими штабами кандидатів, політичними партіями, громадянським суспільством, ЗМІ та дипломатичною спільнотою.

Парламентська Асамблея ОБСЄ, Європейський Парламент та Парламентська Асамблея НАТО поінформували, що направлять делегації спостерігачів задля спостереження на день виборів.

*Єдиною офіційною версією цього звіту є англійська.
Текст звіту українською мовою є неофіційним перекладом.*

⁷⁶ Акредитація безпартійних громадян спостерігачів проводиться ОВК до 15 липня. На даний момент, акредитовано таку кількість спостерігачів: 2498 безпартійних спостерігачів, 1,540 партійних, та 94 від кандидатів в одномандатних виборчих округах.